

Primjena teorija motivacije birača u CG

Vježbe V

Teorije motivacije birača

- Socio-demografski model
- Psihološki model
- Ekonomski model

Socio-demografski

- **Suština:** glasanje je implicitni izraz društvenog identiteta
- Tri mehanizma putem kojih društveni faktori ostvaruju dugoročan efekat na politički izbor pojedinca:
 1. **Proces diferencijacije** – *pripadnici jedne grupe dijele interese, pa pripadnost različitim grupama podrazumijeva različite interese*
 2. **Proces transmisije** – međugeneracijsko prenošenje određenih vrijednosti koje uslovljavaju politički izbor
 3. **Kontakt** – homogenost stavova, manjak preispitivanja

Socio-demografski faktori

- Pol/rod:
 - muški
 - ženski
- Starost (radi efikasnije statističke obrade, varijabla je transformisana u tri kohorte):
 - od 18 do 34 godine
 - od 35 godina do 54 godine
 - preko 55 godina
- Nacionalna pripadnost:
 - crnogorska
 - srpska
 - albanska
 - bošnjačka
 - muslimanska
 - hrvatska
 - drugo

Socio-demografski faktori

- Obrazovanje:
 - osnovna škola ili manje
 - srednja stručna sprema/3. stepen
 - četvorogodišnja srednja škola
 - viša škola
 - visoka škola
 - magisterij, doktorat
- Veličina i tip naselja u kome ispitanici žive:
 - grad
 - prigradsko naselje
 - selo
- Zanimanje:
 - poljoprivrednik/ca
 - NKV radnik/ca
 - KV radnik/ca
 - službenik/ca (srednja stručna sprema)
 - službenik/ca (viša, visoka stručna sprema)
 - privatnik/ca, preduzetnik/ca
 - učenik/ca, student/kinja
 - penzioner/ka
 - domaćica

Socio-demografski faktori

- Konfesionalna pripadnost:
 - pravoslavna (Srpska pravoslavna crkva)
 - pravoslavna (Crnogorska pravoslavna crkva)
 - islamska
 - katolička
 - neka druga
 - bez vjerske pripadnosti
- Prihod (radi efikasnije statističke obrade, varijabla je transformisana u tri kohorte):
 - do 300 €
 - od 301 do 600 €
 - preko 600 €
- Bračni status:
 - neoženjen/neudata
 - oženjen/udata
 - udovac /udovica
 - razveden/a
 - razdvojen/a

DPS (2010)

Nacija – Srbi imaju oko 90% manje šanse da glasaju za DPS od svih ostalih nacija

Tip naselja – glasači u ruralnim predjelima 54% veće šanse za glasanje za DPS od onih u urbanim naseljima

Preduzetnici – 79% veće šanse glasanja za DPS od onih koji to nijesu

Domaćice – nezaposleni (i ne traže posao) uvećava šanse za 60%

Zaposleni u **javnom sektoru** su dva puta (200%) vjerovatniji da glasaju DPS od onih koji rade u privatnom sektoru

CPC – skoro 4 puta veće šanse da glasaju DPS od pripadnika drugih vjerskim grupacijama

Tabela 19: *Socijalno-demografski prediktorski model glasanja za DPS*

DPS	B	S.E.	Wald
Srbin/kinja	-2.799***	.249	126.427
Selo	.437**	.152	8.231
Preduzetnik/ca	.585*	.293	3.977
Domaćica	.466*	.192	5.901
Javni sektor	.765***	.178	18.471
SPC	.431*	.219	3.868
CPC	1.345***	.223	36.333
Islamska	.700**	.226	9.570
Constant	-1.110	.193	32.937

Napomena: Pseudo R² = .358¹²¹

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-fit X² (df, 8) = 15.232, p=.055

SNP (2010)

Nacija – Srbi imaju oko 9 puta više šanse da glasaju za SNP od svih ostalih nacija

Tip naselja – glasači u urbanim naseljima imaju 40% manje šanse za glasanje za SNP od onih u ruralnim naseljima

Preduzetnici – 70% manje šanse glasanja za SNP od onih koji to nijesu

Neudata/neoženjen – 50% manje šanse da glasaju za SNP

SPC – skoro 5 i po puta veće šanse da glasaju SNP od pripadnika drugih vjerskim grupacijama

Tabela 21: *Socijalno-demografski prediktorski model glasanja za SNP*

SNP	B	S.E.	Wald
Srbin/kinja	2.232***	.254	77.230
Viša škola	.827**	.245	11.350
Grad	-.491**	.183	7.239
Preduzetnik/ca	-1.300*	.568	5.241
SPC	1.686***	.374	20.270
Neoženjen/neudata	-.619**	.205	9.110
Constant	-4.106	.334	150.942

Napomena: Pseudo R² = .394

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-fit X² (df, 7) = 17.114, p=.017

NOVA (2010)

Nacija – Srbi imaju oko 4 puta više šanse da glasaju za NOVA od svih ostalih nacija

Regija – glasači u centralnim krajevima zemlje imaju skoro dva puta veće šanse da glasaju za NOVA

Godine – 50% manje šanse glasanja za NOVA imaju srednjovječni

Pol– 45% manje šanse da glasaju za NOVA imaju žene

SPC – 30 puta je veća šanse da glasaju NOVA od pripadnika drugih vjerskim grupacijama

Tabela 23: *Socijalno-demografski prediktorski model glasanja za Novu*

NOVA	B	S.E.	Wald
35 – 54 godine	-.680*	.284	5.730
Centar	.799**	.255	9.804
Ženski pol	-.577*	.255	5.136
Srbin/kinja	1.454***	.331	19.309
Stalni radni odnos	.744**	.269	7.623
SPC	3.600**	1.118	10.374
Constant	-6.980	1.111	39.465

Napomena: Pseudo R² = .267

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-fit X² (df, 8) = 5.107, p=.746

Glasanje prema nacionalnosti (2010)

Tabela kontingencije 1:
Glasanje za partije, prema nacionalnosti

		DPS	SDP	SNP	NOVA	PZP	Apstinenti	Ostali	Ukupno
Crnogorska	N	331	29	24	27	12	112	24	559
	%	59.2%	5.2%	4.3%	4.8%	2.1%	20.0%	4.3%	100.0%
Srpska	N	22	6	185	23	63	96	35	430
	%	5.1%	1.4%	43.0%	5.3%	14.7%	22.3%	8.1%	100.0%
Albanska	N	29	1	1	0	0	13	22	66
	%	43.9%	1.5%	1.5%	.0%	.0%	19.7%	33.3%	100.0%
Bošnjačka	N	22	4	0	0	0	5	12	43
	%	51.2%	9.3%	.0%	.0%	.0%	11.6%	27.9%	100.0%
Muslimanska	N	61	11	0	1	0	16	10	99
	%	61.6%	11.1%	.0%	1.0%	.0%	16.2%	10.1%	100.0%
Hrvatska	N	2	1	0	0	0	2	8	13
	%	15.4%	7.7%	.0%	.0%	.0%	15.4%	61.5%	100.0%
Drugo	N	3	1	1	0	1	4	3	13
	%	23.1%	7.7%	7.7%	.0%	7.7%	30.8%	23.1%	100.0%
Ukupno	N	470	53	211	51	76	248	114	1223
	%	38.4%	4.3%	17.3%	4.2%	6.2%	20.3%	9.3%	100.0%

Napomena: $X^2(36, N = 1223) = 692.383; p < .01$

Porodično glasanje

Tabela 24: *Slaganje u porodici u pogledu glasanja*

	Sa partnerom (n=365)	Sa ocem (n=193)	Sa majkom (n=210)	Sa prvim djetetom (n=134)
Ne slažu se	14.5	28.9	40.5	30.3
Slažu se	85.5	71.1	59.5	69.7
Ukupno	100	100	100	100

Psihološki model

- **Suština:** Partijska identifikacija, kao trajna emocionalna vezanost za političku partiju, je ključni faktor u odlučivanju birača
- Partijska identifikacija je stabilna
- Ne zavisi od aktuelnih pitanja
- Služi kao mentalna “prečica”
- Manje upotrebljiva u istočnoj Evropi – traži vrijeme

Psihološki model - faktori

- Kada glasate za partiju na izborima, koju su to razlozi zbog kojih se opredjeljujete baš za tu partiju?
 - Slaganje sa tvrdnjom „Zato što uvijek podržavam istu partiju (lidera)”
- Neki ljudi uvijek glasaju za istu partiju, a neki mijenjaju partiju za koju glasaju. Kakav je Vaš stav prema tome:
 - Nije u redu mijenjati partiju
 - U redu je mijenjati partiju
- Po Vašem mišljenju, da li je ili nije u redu sljedeće:
 - Glasati za različite partije od izbora do izbora
 - Mijenjati političke stavove i mišljenja
- Da li ste trenutno član neke partije?
- Ukoliko ne, da li ste ikada bili član neke partije?
- Da li ste bili član Saveza komunista u periodu prije 1990?
- Da li smatrate da su u Drugom svjetskom ratu bili u pravu:
 - Četnici
 - Zelenaši
 - Partizani
 - Niko nije bio u pravu
- Ukoliko znate, koga su podržavali Vaši preci?
 - Četnike
 - Zelenaše
 - Partizane

DPS (2010)

Tabela 25: Afektivno-habitualni prediktorski model glasanja za DPS

DPS	B	S.E.	Wald
Uvijek podržava istu partiju	.272***	.069	15.599
U redu je mijenjati partiju/lidera	-.067**	.024	7.984
Članstvo u partiji	.611**	.182	11.209
Preci su podržavali četnike	-1.547***	.293	27.866
Constant	-.583	.200	8.471

Napomena: Pseudo R² = .118

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-fit X² (df, 8) = 9.549, p=.298

Stabilna partijska identifikacija – 30% veće šanse da glasaju za DPS od ambivalentnih glasača

Promjena partije – pojedinci koji misle da je u redu mijenjati partiju/lidera imaju 7% manje šanse glasanja za DPS od onih koji ne misle da je to u redu

Članstvo u partiji – povećava šanse glasanja za DPS za 84%

Porodična istorija – pojedinci sa porodičnim korijenima u četničkom pokretu imaju 80% manje šanse da glasaju za DPS

SNP (2010)

Tabela 27: Afektivno-habitualni prediktorski model glasanja za SNP

SNP	B	S.E.	Wald
Uvijek podržava istu partiju	.178*	.080	4.925
Članstvo u SKCG	-.492*	.191	6.642
U pravu su bili četnici	.857**	.249	11.804
Constant	-1.144	.366	9.786

Napomena: Pseudo R² = .037

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-fit X² (df, 6) = 5.033, p=.540

Stabilna partijska identifikacija – 20%
veće šanse da glasaju za SNP od
ambivalentnih glasača

Članstvo u SKCG – umanjuje šanse
glasanja za SNP za 40%

Porodična istorija – pojedinci sa
porodičnim korijenima u četničkom
pokretu imaju dva i po puta više šanse da
glasaju za SNP

NOVA 2010

Tabela 29: Afektivno-habitualni prediktorski model glasanja za Novu

NOVA	B	S.E.	Wald
U pravu su bili četnici	2.114***	.258	67.011
Constant	-3.275	.148	487.544

Napomena: Pseudo R² = .112

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-fit X² (df, 0) = .000, p=.

Porodična istorija – pojedinci sa porodičnim korijenima u četničkom pokretu imaju osam puta veće šanse da glasaju za NOVA

Ekonomski model

- **Suština:** Birači su racionalni akteri koji pokušavaju maksimalizovati svoje koristi
- Racionalnost se ogleda kroz:
 - Pojedinac je sposoban da donese odluku kad se pred njim nalazi više alternativa
 - Pojedinac je stanju da rangira preferirane alternative
 - Preferencijalno rangiranje je tranzitivno
 - Pojedinac uvijek bira alternativu koja mu najviše odgovara
 - U različitim vremenskim trenucima, sa istim alternativama, pojedinac će donijeti identičnu odluku
- U CG fokus na klijentelizmu

Tabela kontingencije 9:
Percepcija glasanja zbog lične koristi i partijsko opredjeljenje

		Da li ljudi u Crnoj Gori glasaju radi lične koristi?				
		Veoma često	Često	Rijetko	Nikad	Ukupno
DPS	N	104	109	98	51	362
	%	28.7%	30.1%	27.1%	14.1%	100.0%
SDP	N	19	16	9	1	45
	%	42.2%	35.6%	20.0%	2.2%	100.0%
SNP	N	133	49	14	0	196
	%	67.9%	25.0%	7.1%	.0%	100.0%
PZP	N	32	14	3	1	50
	%	64.0%	28.0%	6.0%	2.0%	100.0%
NOVA	N	50	17	4	0	71
	%	70.4%	23.9%	5.6%	.0%	100.0%
Apstinenti	N	111	41	15	8	175
	%	63.4%	23.4%	8.6%	4.6%	100.0%
Ostali	N	49	27	8	6	90
	%	54.4%	30.0%	8.9%	6.7%	100.0%
Ukupno	N	498	273	151	67	989
	%	50.4%	27.6%	15.3%	6.8%	100.0%

Napomena: $X^2(18, N = 989) = 171.702; p < .01$

Tabela kontingencije 13:
Glasanje u zamjenu za rješenje stambenog pitanja i partijsko opredjeljenje

		K47 Da li je u redu glasati iz sljedecih razloga? Rješenje stambenog pitanja				Ukupno
		Uvijek je u redu	Uglavnom je u redu	Uglavnom nije u redu	Nikada nije u redu	
DPS	N	110	126	88	87	411
	%	26.8%	30.7%	21.4%	21.2%	100.0%
SDP	N	8	9	12	13	42
	%	19.0%	21.4%	28.6%	31.0%	100.0%
SNP	N	31	31	57	65	184
	%	16.8%	16.8%	31.0%	35.3%	100.0%
PZP	N	8	6	13	17	44
	%	18.2%	13.6%	29.5%	38.6%	100.0%
NOVA	N	16	9	9	37	71
	%	22.5%	12.7%	12.7%	52.1%	100.0%
Apsti- nenti	N	35	36	29	76	176
	%	19.9%	20.5%	16.5%	43.2%	100.0%
Ostali	N	23	23	22	34	102
	%	22.5%	22.5%	21.6%	33.3%	100.0%
Ukupno	N	231	240	230	329	1030
	%	22.4%	23.3%	22.3%	31.9%	100.0%

Napomena: $X^2(18, N = 1030) = 71.871; p < .01$

Tabela kontingencije 15:
Glasanje u zamjenu za novac i partijsko opredjeljenje

		Da li je u redu glasati iz sljedećih razloga?				Ukupno
		Novac				
		Uvijek je u redu	Uglavnom je u redu	Uglavnom nije u redu	Nikada nije u redu	
DPS	N	39	54	106	201	400
	%	9.8%	13.5%	26.5%	50.3%	100.0%
SDP	N	3	2	11	31	47
	%	6.4%	4.3%	23.4%	66.0%	100.0%
SNP	N	21	16	41	108	186
	%	11.3%	8.6%	22.0%	58.1%	100.0%
PZP	N	7	1	13	26	47
	%	14.9%	2.1%	27.7%	55.3%	100.0%
NOVA	N	6	3	5	56	70
	%	8.6%	4.3%	7.1%	80.0%	100.0%
Apstinenti	N	27	23	39	93	182
	%	14.8%	12.6%	21.4%	51.1%	100.0%
Ostali	N	8	7	23	62	100
	%	8.0%	7.0%	23.0%	62.0%	100.0%
Ukupno	N	111	106	238	577	1032
	%	10.8%	10.3%	23.1%	55.9%	100.0%

Napomena: $X^2(18, N = 1032) = 42.022; p < .01$

Sumirano

Tabela 54:

Ukupna varijansa glasanja koju objašnjavaju prediktorski modeli

Model	DPS	SDP	SNP	PZP	Nova
Socijalno-demografski	35%	10%	39%	6%	26%
Afektivno-habitualni	11.8%	1%	3%	2%	11.2%
Harizmatski	66%	39%	48%	44%	43%
Programski	12%	8%	20%	4%	17%
Klijentelistički	6%	0%	3%	3%	4%

Preliminarni nalazi (2012)

Table 4: Ordinary Least Squares (OLS) Regression Results (2012 Election)

	<i>DV: Party Ratings</i>			
	DPS-SDP (1)	DF (2)	SNP (3)	PCG (4)
<i>Serb vs. Others</i>	-4.828*** (0.273)	3.337*** (0.226)	2.502*** (0.231)	-0.452 (0.250)
<i>Ideo. Proximity</i>	-0.100 (0.058)	-0.095 (0.056)	-0.080 (0.043)	-0.172*** (0.052)
<i>Pol. Knowledge</i>	-0.050 (0.133)	-0.247* (0.114)	-0.168 (0.117)	-0.097 (0.125)
<i>Public job</i>	0.716** (0.274)	0.562* (0.226)	0.212 (0.236)	-0.169 (0.258)
<i>Income (H)</i>	0.397*** (0.117)	0.014 (0.097)	-0.253* (0.099)	-0.085 (0.107)
<i>Employed</i>	-0.223 (0.286)	-0.008 (0.235)	-0.070 (0.243)	0.505* (0.251)
<i>Age</i>	0.0001 (0.0001)	0.00004 (0.0001)	0.0001 (0.0001)	0.0001 (0.0001)
<i>Male</i>	-0.184 (0.267)	0.174 (0.224)	-0.010 (0.231)	-0.488* (0.246)
<i>Urban</i>	0.375 (0.304)	-0.100 (0.255)	0.241 (0.261)	0.011 (0.287)

Preliminarni nalazi (2016)

Table 5: Ordinary Least Squares (OLS) Regression Results (2016 Election)

	<i>DV: Party Ratings</i>				
	DPS (1)	DF (2)	SDP (3)	Key (4)	DCG (5)
<i>Serbs vs. Others</i>	-1.152*** (0.393)	1.668*** (0.348)	-0.285 (0.340)	0.610* (0.286)	0.788* (0.320)
<i>Statehood Issue</i>	4.661*** (0.445)	-2.492*** (0.384)	0.685 (0.368)	-1.278*** (0.313)	-1.374*** (0.346)
<i>Ideo. Proximity</i>	0.006 (0.074)	-0.118 (0.065)	-0.218*** (0.069)	-0.212 (0.121)	-0.323*** (0.075)
<i>Pol. Interest</i>	-0.355 (0.194)	-0.556** (0.170)	-0.136 (0.167)	-0.235 (0.139)	-0.424** (0.156)
<i>Public job</i>	-0.074 (0.352)	-0.889** (0.300)	-0.309 (0.290)	-0.934*** (0.254)	-0.461* (0.276)
<i>Employed</i>	-0.857* (0.422)	0.458 (0.368)	-0.683* (0.353)	0.175 (0.297)	-0.305 (0.333)
<i>Male</i>	-0.475 (0.320)	-0.059 (0.281)	0.278 (0.274)	-0.127 (0.234)	0.273 (0.260)
<i>Age</i>	0.022* (0.012)	-0.026* (0.010)	-0.050*** (0.010)	-0.019* (0.008)	-0.045*** (0.009)
<i>Urban</i>	-0.359* (0.181)	0.298* (0.158)	0.112 (0.153)	0.482*** (0.121)	0.786*** (0.139)
<i>Income (H)</i>	-0.038 (0.040)	-0.106** (0.034)	-0.047 (0.034)	-0.065* (0.029)	-0.103** (0.032)